Părintele protoprezviter Emanuil A. Iannoulis s-a născut în Eghina, în anul 1951. Este absolvent al Facultăţilor de Drept şi de Teologie din Atena. În 1977, a început activitatea de avocat, iar în 1979, a fost numit notar public în Eghina. În acelaşi an, a fost hirotonit diacon de către Mitropolitul Ierotei al Hydrei. În anul 1980, a fost numit profesor de religie, iar în 2007, a funcţionat ca profesor la Gimnaziul Kapodistrian nr. 1 din Eghina. Este căsătorit şi tată a zece copii. Din 1981 şi până astăzi, este preot slujitor la Biserica Mitropolitană „Adormirea Maicii Domnului şi Sfântul Dionisie“ din Eghina. A studiat în mod deosebit perioada kapodistriană, susţinând mai multe conferinţe la diferite simpozioane, a dat interviuri şi a realizat diferite articole în periodice în legătură cu Ioannis Kapodistrias, primul conducător al Greciei. Organizează adeseori seri duhovniceşti în incinta bisericii.

În anul 1996, a editat cartea *Marea Biserică Mitropolitană din Eghina – o abordare a elementelor necunoscute din viaţa anilor de după Revoluţia din 1821 şi a epocii lui Kapodistrias*. Cartea a fost premiată de către Societatea de Litere Elene şi Creştine cu „Medalia Studiilor Neoelenice“. În anul 2013, a editat în Atena cartea *Călătorie în istorie – Eghina, Marea Biserică, Kapodistrias, începutul Statului Neoelen*. În anul 2017, a editat cartea *Sfântul Nectarie şi Cuviosul Filotei Zervakos – mărturii autentice* (ediţia greacă a cărţii de faţă). În prezent, pregăteşte alte cărţi din seria „Părinţi duhovniceşti şi sfinţi care mi-au marcat viaţa“.

„Am redat mai multe mărturii despre Sfântul Nectarie şi mănăstirea acestuia, mărturiile autentice ale altor persoane, dintre care unele au trăit lângă Sfântul în mănăstirea lui, alţii l-au cunoscut în Eghina sau altundeva, alţii au auzit relatări despre el. Toate aceste mărturii încearcă să schiţeze viaţa Sfântului Nectarie, pentru a-i vădi virtuţile. Felul lui sfânt de viaţă devine astfel pentru noi un fel de oglindă, în care suntem invitaţi să ne privim propria noastră viaţă. Este mişcător faptul că un om prigonit, calomniat, lipsit, îndurerat, este cinstit acum de oameni care vin de la marginile lumii să se închine la sfintele lui moaşte, să-l roage şi să-i mulţumească pentru minunile lui nenumărate.“

Protoprezviter EMANUIL IANNOULIS

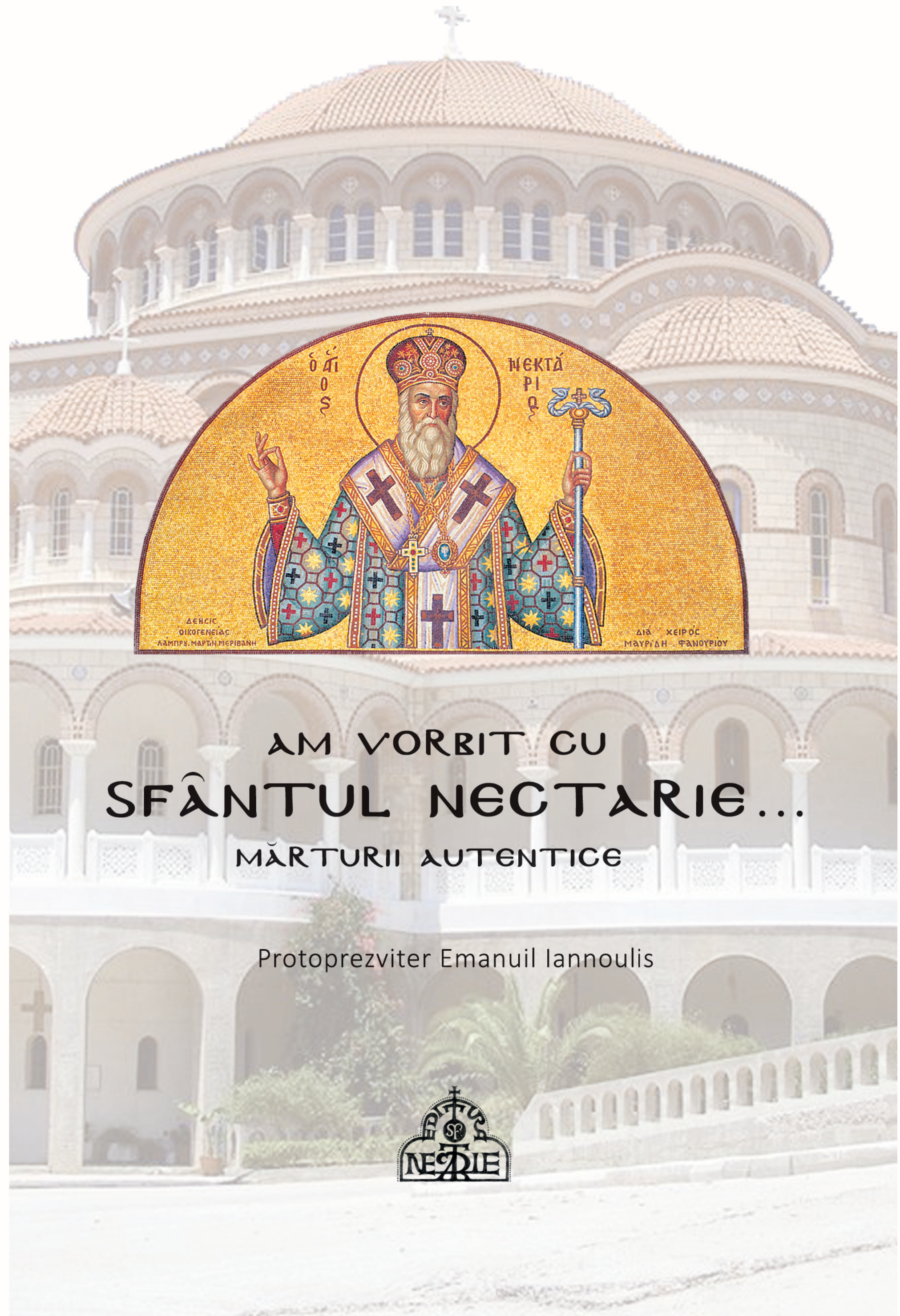
ISBN 978-606-8840-09-3

AM VORBIT CU SFÂNTUL NECTARIE...
MĂRTURII AUTENTICE

Protoprezviter
Emanuil Iannoulis

Părintele Emanuil purtând moaştele Sfântului Nectarie, la praznicul acestuia.

Am văzut

am auzit

am citit

am transcris

Autorul

Protoprezviter EMANUIL IANNOULIS
AM VORBIT CU SFÂNTUL NECTARIE...
MĂRTURII AUTENTICE

Se dedică creştinilor ortodocşi
de pretutindeni

PROTOPREZVITER

EMANUIL IANNOULIS

PREOT SLUJITOR LA BISERICA MITROPOLITANĂ
„ADORMIREA MAICII DOMNULUI ȘI SFÂNTUL DIONISIE“
DIN EGHINA

AM VORBIT CU SFÂNTUL NECTARIE...

MĂRTURII AUTENTICE

Traducere din limba greacă de
Ierom. Agapie (Corbu)

Traducere după:
Π. Ἐμμανουήλ Γιαννούλης
Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΚΑΙ
Ο ΟΣΙΟΣ ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΖΕΡΒΑΚΟΣ
(αὐθεντικες μαρτυρίες)

Concepția grafică: *BB & A*

Imagine coperta 1: În fundal,
noua biserică a mănăstirii, închinată Sfântului Nectarie (detaliu).
Mozaic reprezentându-l pe Sf. Nectarie
(aflat deasupra intrării laterale în biserica nouă)
flaps 1:
Părintele Emanuil Iannoulis purtând moaștele
Sfântului Nectarie în procesiune.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IANNOULIS, EMANUIL
Am vorbit cu Sfântul Nectarie / Protoprezviter Emanuil Iannoulis ; trad. din lb. greacă
de Ierom. Agapie (Corbu). - Arad : Editura Sfântul Nectarie, 2018
ISBN 978-606-8840-09-3
I. Agapie Corbu ieromonah (trad.)
2

PROLOGUL AUTORULUI

M-am născut la mijlocul secolului al XX-lea și am crescut în Eghina, insula sfinţilor, aflată în centrul golfului Saronic, aproape de portul Pireu și de Atena, capitala Greciei. Eghina este cunoscută până la marginile lumii drept „Insula Sfântului Nectarie". Într-adevăr, aici și-a trăit ultimii treisprezece ani din viaţa pământească marele ierarh și făcător-de-minuni Nectarie. Aici a întemeiat, în 1904, Sfânta Mănăstire „Sfânta Treime", pe locul unei mănăstiri mai vechi. Sfântul a adormit în anul 1920, iar moaștele sale izvorâtoare de mir și mormântul său sunt până astăzi un izvor de tămăduiri.

Până acum câţiva ani, în Eghina încă mai circula tradiţia vie legată de persoana Sfântului. Copil fiind, îi auzeam pe bătrânii eghiniţi de atunci zicând: „Îmi amintesc despre Sfântul Nectarie..." În anii următori, am cunoscut diverși oameni care l-au cunoscut pe Sfântul sau au auzit ceva despre el de la cei care l-au cunoscut. Unii dintre aceștia se spovediseră la Sfântul Nectarie, altora Sfântul le săvârșise diferite slujbe sau Sfinte Taine sau slujise cu ei în bisericile de pe insulă. Prin urmare, nu exagerăm când spunem că

prezenţa Sfântului Nectarie în Eghina a marcat viaţa locuitorilor insulei și, prin urmare, și viaţa mea…

Îmi amintesc, de exemplu, de bunica mea din partea tatălui, Catina – Dumnezeu s-o odihnească! – cum stătea ţintuită la pat, la adânci bătrâneţi. Ca să îi aducem puţină alinare, noi, nepoţii ei, îi spuneam: „Hai, bunică, scoală-te să mergem la Sfântul Nectarie și la Hrisoleontissa!“ Iar când ea făcea o mișcare ca să se ridice, dar nu reușea, ci cădea din nou în pat, ne spunea: „Lasă! Altă dată…“ Duhul este osârduitor, dar…

Toţi acești oameni, care pe atunci erau deja în vârstă, s-au mutat din această viaţă. Continuă însă să circule până astăzi printre locuitorii insulei un fel de tradiţie orală legată de persoana Sfântului Nectarie. Pentru autorul acestor rânduri, reprezintă o mare cinste, dar și răspundere, consemnarea celor pe care și le amintește sau pe care le-a auzit, alături de informaţii pe care le-a citit de-a lungul timpului în legătură cu acest mare și relativ contemporan sfânt al Bisericii noastre Ortodoxe.

În legătură cu conţinutul cărţii și cu metodologia după care am aranjat textele, facem următoarele precizări:

La începutul lucrării este prezentată o notiţă biografică a vieţii Sfântului Nectarie, urmată de mărturia autorului, purtând titlul „Suind către mănăstire…“. În acest text sunt descrise așezarea și clădirile sfintei mănăstiri, icoanele, camera Sfântului Nectarie și obiectele lui personale, precum și biblioteca și cărţile sale. În anexă, se găsesc fotografiile rudelor Sfântului și ale diferitelor personalităţi cu care a avut legătură, precum și a unora dintre lucrările sale. Toate aceste informaţii sunt un ghid util pentru închinătorul la Mănăstirea Sfântului Nectarie. Urmează

apoi amintirile autorului legate de maicile din vechime ale mănăstirii, fiice duhovnicești ale Sfântului.

Următoarele capitole cuprind mărturiile autorului și ale altor persoane implicate în refacerea mănăstirii de către Sfântul Nectarie, în construirea casei lui, în activitatea sa de director la Seminarul Rizareios, în sosirea sa în Eghina și așezarea sa definitivă aici. Sunt descrise, pe baza mărturiilor autentice, viaţa primelor monahii și greutăţile lor de atunci, drumurile pe care Sfântul Nectarie le făcea în orașul Eghina, călare pe măgăruș, și legăturile sale cu diferite persoane din comunitatea locală. De asemenea, sunt descrise, pe baza mărturiilor, adormirea și îngroparea Sfântului, precum și alte lucruri legate de activitatea sa diversă din insula Eghina.

Mărturiile altor persoane ţin de legătura lor duhovnicească cu autorul acestor rânduri. Este vrednică de preţuire dorinţa unora de a rămâne în anonimat, situaţie în care le-am redat doar iniţialele. Toate sunt însă persoane bine cunoscute autorului.

Ca urmare a rugăminţilor mele, unii dintre cei ce au contribuit cu mărturia lor la realizarea acestei cărţi au avut bunăvoinţa să îmi trimită propria mărturie scrisă. Aceste mărturii scrise au fost redate păstrând specificul exprimării fiecăruia dintre autorii lor și le publicăm respectând libertatea exprimării fiecăruia, dar și răspunderea sa pentru conţinutul mărturiei lui. Nu am intervenit în textele scrise decât pentru a corecta anumite greșeli de ortografie. Nu am reţinut în carte mărturiile pe care le-am considerat neclare sau nedemne de o absolută încredere. Mărturiile verbale le-am transcris așa cum le-am auzit, cum le-am însemnat în carneţelele mele sau cum le-am înregistrat.

Cititorul cărţii va observa că adeseori este folosită persoana I singular. Am ales această exprimare, deoarece redactarea la persoana a III-a singular a prezentat anumite dificultăţi, întrucât cele scrise reprezintă mai ales amintiri personale, experienţe și trăiri de-ale mele. Prin urmare, ar fi fost foarte greu, și poate chiar ipocrit, să le exprim în alt fel…

În ceea ce privește stilul scrierii, am preferat o limbă simplă. Scopul meu nu este să scriu o carte știinţifică, ci să redau învăţăturile care reies din viaţa Sfântului Nectarie, schiţată în această carte, îndestulătoare pentru a-l ajuta pe omul contemporan în mijlocul numeroaselor sale probleme. Iar scopul duhovnicesc premerge întotdeauna oricărui alt scop.

Cititorului îi va fi de folos citirea cu atenţie a notelor de subsol, pentru că, adeseori, în ele se află amănunte care lămuresc textul propriu-zis. Notele, împreună cu textele, cu explicaţiile, cu materialul fotografic și cu bibliografia luminează diferitele laturi ale vieţii Sfântului Nectarie.

Cer îngăduinţa cititorului pentru eventualele greșeli strecurate în carte. Pentru toate lipsurile și omisiunile sau neclarităţile din carte, îl rog pe cititor să pună „gândul cel bun", așa cum spunea Sfântul Paisie Aghioritul.

E de la sine înţeles că cele care urmează nu reprezintă o biografie completă a Sfântului Nectarie. De altfel, au fost scrise destule cărţi importante despre viaţa, epistolele și scrierile lui. Mica noastră strădanie poate fi considerată drept mici piese care completează mozaicul vieţii Sfântului.

Îmi exprim pe această cale bucuria și emoţia, pentru că a sosit momentul ca această carte să fie accesibilă și fraţilor noștri ortodocși din România, care au o foarte mare evlavie la Sfântul Nectarie! Îmi exprim mulţumirile mele fierbinţi

și fratelui în Hristos și împreună-liturghisitorului, preacuviosului ieromonah Agapie, care și-a asumat osteneala traducerii cărţii din grecește în românește. Doresc din tot sufletul ca citirea acestei cărţi să aducă folos duhovnicesc.

Autorul

REZUMAT CRONOLOGIC

al principalelor etape ale vieţii Sfântului Nectarie

Sfântul Nectarie a fost al cincilea din cei șapte copii ai lui Dimos (Demostene) Kefalás, marinar originar din Epir, și ai lui Balou (Balasia sau Vasilikí) Triandafilidi din Silivria (foto 1). Cele mai importante etape cronologice ale vieții sale sunt:

1846 – S-a născut la 1 octombrie, în Silivria, în Tracia Orientală, vechiul Eudoxiopolis, acest frumos oraș, cu o bogată tradiţie grecească și creștină.

1847 – A fost botezat la 15 ianuarie, în locul său natal, la Biserica „Cuvioasa Xenia Romana“ (o sfântă din sec. al V-lea), și a primit numele de Anastasie. A fost învăţat „din fragedă pruncie“ credinţa în Dumnezeu și evlavia de către mama și bunica sa.

1860 – La vârsta de abia 14 de ani, a călătorit cu vaporul la Constantinopol, cu scopul de a lucra, pentru a-și ajuta din punct de vedere economic familia săracă. În capitală, a lucrat din greu la o tutungerie.

În anii următori, Anastasie s-a aflat în Hios ca director al Școlii Sfântului Mormânt din Constantinopol, după ce o rudenie de-a sa trimisese o scrisoare de recomandare către Mitropolitul Grigorie al Hiosului.

La vârsta de 22 de ani, a început să predea gramatica în satul Lithi din Hios, până în anul 1873. În Hios, a avut parte de povăţuirea duhovnicească a virtuosului Stareț Pahomie.

1876 – La 7 noiembrie, la vârsta de 30 de ani și după trei ani de încercare, a avut loc, la Mănăstirea „Nea Moni" din Hios, tunderea sa în monahism cu numele de Lazăr. Atunci a vizitat și metocul Mănăstirii „Nea Moni" din Paros, unde, după mărturia Starețului Filotei Zervakos, l-a cunoscut pe Cuviosul Arsenie din Paros, marele colivad[1], cu doar un an înainte de cuvioasa sa adormire (care a avut loc în anul 1877).

1877 – După întoarcerea în Hios, a fost hirotonit diacon, în acel an, la 15 ianuarie, de Mitropolitul Grigorie al Hiosului. Atunci a studiat și la renumitul Gimnaziu din înmiresmata insulă; în ultimul semestru, la 22 martie 1881, s-a petrecut acolo un

---

[1] Mișcarea colivadă (foto 64) – avându-i printre întâi-stătători pe Neofit Kavsokalivitul (†1784), director al Academiei Athoniadei, pe Cuviosul Atanasie din Paros (†1813), pe Sfântul Macarie Notara (†1805), Episcop al Corintului, ori pe Cuviosul Nicodim Aghioritul (†1809) – este o mișcare de reînnoire duhovnicească din Sfântul Munte din sec. al XVIII-lea, care propovăduia întoarcerea la predaniile patristice și la viețuirea vechilor Părinți isihaști, fiind legată, în principal, de împărtășirea deasă și de rugăciunea minţii. (n.tr.)

cutremur devastator, din pricina căruia a fost nevoit să-și continue studiile, de acum ca diacon, la Școala „Varvákeios" din Atena, unde a și absolvit, în cursul anului 1881.

1885 – După cum se vede din scrisoarea pe care i-a trimis-o, la 11 octombrie 1882, ca ierodiacon, Patriarhului Sofronie al Alexandriei, ar fi dorit să urmeze studii superioare. Cu intervenţia Patriarhului de atunci și cu sponsorizarea protectorului său, negustorul Demostene Horemi, a studiat la Școala Teologică a Universităţii din Atena, de la care a primit diploma de „absolvent în Teologie" în anul 1885. A slujit ca diacon la Biserica „Sfintei Irina" (strada Aiolou, nr. 36) și la mica mănăstire „Pantanassa". Pe atunci locuia în zona Neapole (Pevkakia–Exarheia), aproape de Biserica „Sfântul Nicolae".

1886 – Datorită cuvenitei recunoștințe cu care îi era îndatorat Patriarhului Sofronie (foto 55), prin a cărui intervenţie a studiat teologia, în următoarea perioadă s-a aflat în Egipt, la Patriarhia Alexandriei. Acolo, în vârstă fiind de 40 de ani, a fost hirotonit preot de către Patriarhul Sofronie al IV-lea al Alexandriei (supranumit și „Bizantinul") și a fost rânduit epitrop patriarhal la Cairo. Acolo, a desfășurat o deosebită activitate filantropică, de remarcat fiind faptul că, împreună cu administraţia comunităţii, a ridicat în curtea Bisericii „Sfântul Marcu" șaptesprezece case pentru săraci. A pus și bazele unui centru pentru săraci, care a fost inaugurat în 1888.

1889 – Mitropolit al Pentapolei, cea „care strălucea odinioară“, a fost hirotonit în aceeași zi în care a fost botezat și hirotonit diacon, adică în 15 ianuarie (foto 4).

1890 – A fost calomniat, totuși, de anturajul preoţesc de acolo și a fost izgonit pe nedrept din Patriarhia Alexandriei. În actul de demitere, Patriarhul Sofronie, în vârstă de 90 de ani, scria: „Pleacă altundeva, deoarece nu s-a putut obișnui cu clima din Egipt.“ Într-adevăr, Sfântul avusese atunci febră datorită climei nesănătoase a Africii, dar, în sens propriu, felul sfintei sale vieţuiri venea în contradicţie cu climatul intrigilor de acolo… Astfel, în luna august a aceluiași an, a ajuns în Grecia, căutând de lucru în vremuri grele (foto 5).

1891 – La vârsta matură de 44 de ani, a fost numit ca simplu predicator în Evia. În luna martie a aceluiași an, a ajuns cu vaporul în Halkida. Acolo, Mitropolitul locului, Hristofor Stamatiadis, din micime de suflet, nu i-a îngăduit să slujească!

Și directorul Școlii Teologice de acolo, arhimandritul Hrisant Antoniadis, l-a combătut pe Sfântul Nectarie prin intermediul ziarului local „Evripos“, considerându-l o piedică pentru eventuala sa hirotonie întru episcop. Adevăratul ucenic al lui Hristos a spus, cu toate acestea, doar vorbe bune despre el, dar, în cele din urmă, acela n-a ajuns episcop.

Sfântul Nectarie a predicat în Episcopia Karistía din 27 martie până în 15 decembrie 1891 (și, cu întreruperi, până la 11 septembrie 1893).

1892 – În 7 martie a fost transferat, dintr-odată, în Lakonía. Dar apoi, în urma acţiunilor coordonate de locuitorii Eviei, care și-au arătat în tot felul cinstirea și iubirea faţă de cuvioasa sa persoană, aproape de îndată hotărârea a fost retrasă.

În iulie, a călătorit în insulele Skópelos, Skiáthos și Skyros. În Skópelos, Sfântul Nectarie a vizitat, printre altele, și Mănăstirea Cinstitului Înaintemergător, distrusă în timpul stăpânirii bavareze. Acolo s-a stabilit, în anul 1894, ieromonahul Sofronie Kehaghioglou (1839-1934), cu care Sfântul a întreţinut strânse legături duhovnicești. În acea perioadă, Sfântul a reușit să se lege duhovnicește, în Mănăstirea Înaintemergătorului, de arhimandritul Teodosie Papakonstantinou, care mai apoi a fost egumen la Mănăstirea „Hrisoleontissa“ din Eghina, fiind unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai săi.

1893 – La 21 august, în Kymi (foto 6) și la nou-înfiinţatul, pe atunci, liceu al orașului, numit „Asociaţia de Gimnastică“, a vorbit despre gimnastică, începându-și omilia cu cuvintele lui Aristotel: „Exerciţiile gimnastice în exces, la fel ca și lipsa acestora, strică sufletul; dar gândirea sănătoasă este păstrată de măsura justă.“ Prin urmare, Sfântul acceptă faptul că gimnastica și atletica trupului îi sunt de folos omului, ajunge doar să fie făcute cu măsură, de vreme ce orice exces creează probleme, iar gândirea sănătoasă se menţine cu ajutorul măsurii, adică cu evitarea extremelor.

În general, Sfântul Nectarie era de părere că „gimnastica trupului și dezvoltarea spiritului sunt

cei doi poli în jurul cărora se învârte desăvârșita formare și educație“. Pentru acest motiv, le-a recomandat responsabililor structurilor școlare (de gimnastică, dar și de învăţământ, în general) „să strângă legăturile de prietenie, să risipească micile antipatii și rivalităţi, să distragă tinerimea de la preocupările zadarnice și nefolositoare, să dezvolte concurenţa nobilă, să crească conștiinciozitatea, să îndepărteze lenea (...) și să pregătească bărbaţi puternici, pentru a apăra drepturile patriei.“

Această omilie a Sfântului ținută în orașul Kymi, din Evia, a fost motivul pentru care Confederaţia Gimnaștilor din Grecia îl cinstește până astăzi. Ea l-a proclamat protector al acestei asociaţii și în fiecare an ia parte, cu reprezentanţii ei, la litania care are loc în Eghina, la 9 noiembrie. Atunci, doi gimnaști poartă icoana Sfântului, pe care o duc de la birourile Confederaţiei lor până în Eghina. În aceeași omilie de la Kymi, Sfântul a făcut cunoscut faptul că vechiul său compatriot din Eudoxiopolis (mai târziu Silivria) a fost acela care a folosit gimnastica în scopuri terapeutice[2].

---

[2] Este vorba despre Herodicos (Ηρώδικος), medic grec din secolul al V-lea î.Hr., frate al filosofului sofist Gorgias. Lui i se atribuie introducerea exercițiilor fizice în tratarea bolilor și menținerea sănătății, fiind considerat întemeietorul medicinei sportive. Platon relatează că acesta le recomanda pacienților să meargă pe jos de la Atena până la Megara (peste 100 km). Herodicos nu a fost numai un „maestru în gimnastică“, ci și un filosof sofist. (n.tr.)

Mai târziu, ca director la Seminarul Rizareios[3], a promovat în rândul elevilor săi jocul de fotbal (Anexa 1), de vreme ce, pentru a obţine un rezultat bun, trebuie ca fiecare jucător să acţioneze în conformitate cu criteriul spiritului de echipă și cu interesul acesteia, și nu cu individualismul (adică Sfântul știa foarte bine să folosească elemente ale vieţii cotidiene în vederea folosului spiritual!).

Atunci s-au întâmplat în Halkida evenimente bisericești neobișnuite. Din acest motiv, la 30 septembrie 1893, Sfântul Nectarie s-a mutat în Lamía. Acolo a predicat timp de șase luni și a rămas în casa familiei lui Kostis Sakkopoulos, credinciosul său colaborator de mai târziu.

1894 – la 10 martie (în perioada în care prim-ministru al Greciei era Harílaos Trikoúpis), a fost numit director la Seminarul Rizareios din Atena (foto 8).

În acea vreme, războiul din Macedonia se găsea într-o fază critică. Se menţionează că, atunci când s-a aflat la Atena despre moartea eroică a lui

[3] Seminarul Teologic „Rizareios" din Atena a fost înființat prin dania lăsată de filantropii greci Manthos și, mai ales, fratele său (foto 7) Gheorghe Rizaris (1769-1842), omul care „atât s-a zbătut (...) pentru a dura o școală, având drept țel «ridicarea și îndreptarea clerului și, în general, propovăduirea adevărului Sfintelor Evanghelii și a luminilor»" (Sotos Hondropoulos, *Sfântul Nectarie. Sfântul secolului nostru* (roman biografic), Ed. Bunavestire, Bacău, 2001, p. 145). Primele cursuri s-au ținut la 16 mai 1844, în clădirile care se aflau, pe atunci, în vecinătatea Spitalului „Bunavestire" din Atena, iar din 1960, în noile clădiri din Halandri. (n.tr.)

Pavel Melás[4], Sfântul Nectarie a săvârşit o rugăciune de pomenire, la 18 octombrie 1904, „pentru cei care au căzut în luptă în Macedonia“.

1898 – Sfântul Munte se găsea încă sub ocupaţie otomană. În vara anului 1898, Sfântul a organizat un pelerinaj la mănăstirile din Athos. Acolo, s-a legat duhovniceşte de importante personalităţi athonite, cum erau Gheronda Daniil din Smirna (1844-1929), egumenul Atanasie de la Mănăstirea Grigoriu (1874-1953) şi tânărul, pe atunci, monah Ieronim Simonopetritul (1871-1957), mai târziu şi egumen al mănăstirii. Atunci a semnat, ca pelerin, în cartea bisericii principale a Schitului Kavsokalivia, cu următoarea frază: „Fericită este viaţa pustnicilor, a celor ce se întraripează cu dumnezeiescul dor!“[5]

† Τοῖς ἐρημικοῖς ζωὴ μακαρία ἐστί. Θείῳ ἔρωτι πτερουμένοις
ὁ Μητροπολίτης
Πενταπόλεως Νεκτάριος τῇ 28 Ἰουλίου 1898

1900 – Între anii 1900 şi 1904, se menţionează că a vizitat Peloponezul, Dimitsana şi Zátouna din Gortynía. Odată întors, a început, din anul 1904, să-şi construiască mănăstirea din Eghina, pe care, puţin

[4] Pavel Melás (1870-1904) a fost un ofiţer al Armatei Elene, unul dintre primii care au organizat şi participat la Lupta Greacă pentru Macedonia. (n.tr.)

[5] Această însemnare cu litere mici şi înclinate, cu semnătura Sfântului, am văzut-o şi eu în cartea vizitatorilor de la Chilia Ioasafeilor când, mai demult, am vizitat Schitul Kavsokalivia din Sfântul Munte. (n.a.)

mai târziu, a afierosit-o „Dumnezeirii celei în trei Sori“.

1908 – S-a mutat definitiv în insulă și la mănăstire la Paștile acestui an. În cei 12 ani de ședere acolo, Sfântul le-a făcut bine locuitorilor insulei sub orice chip, înfruntând, în același timp, cu răbdare necazuri, ispite, calomnii și neputinţe.

1920 – A adormit în pace la vârsta de 74 de ani, într-un simplu salon de la Spitalul „Areteio“ (foto 51), duminica seara, în ziua de 8 noiembrie. În după-amiaza zilei următoare, cinstitul său sicriu, din care izvora mir, a fost dus în Eghina, unde a fost înmormântat sub umbra unui pin din mănăstirea sa. Pomenirea sa de patruzeci de zile s-a săvârșit la Biserica Mitropoliei din Eghina (foto 50).

1953 – Scoaterea sfintelor sale moaște a avut loc în seara zilei de 2 septembrie (foto 89).

1961 – Însemnata sa trecere în rândul sfinţilor a fost sărbătorită la 5 noiembrie, cu strălucite manifestații, care au avut loc în Sfânta sa Mănăstire și la Biserica Mitropoliei din Eghina. Acolo s-a citit și actul oficial al Patriarhiei Ecumenice, care consfințea trecerea sa în rândul sfinţilor.

1994 – La 21 mai, s-a săvârșit sfințirea noii, marii și frumoasei Biserici a Sfântului Nectarie, prin grija fericitului Mitropolit Ierotei al Hydrei (foto 23).

1998 – În aceeași zi și aceeași lună în care a fost botezat, hirotonit diacon și episcop, adică în 15 ianuarie, de data aceasta în anul 1998, s-a realizat, printr-un *Hrisov sinodal* al Patriarhiei Alexandriei, ridicarea nedreptăţii care i s-a făcut Sfântului odinioară în Egipt: „Cerem celui întru sfinți Părintelui nostru Nectarie iertare, pentru noi și pentru părinţii și fraţii care ne-au precedat...“, semnează Fericitul Petru, Patriarhul Alexandriei, împreună cu ceilalţi ierarhi din Sinod (foto 35).

S-a vădit, cu toate acestea, că, în cele din urmă, izgonirea sa din Africa a fost lucrarea Proniei dumnezeiești. Și aceasta, pentru că în Grecia, unde Sfântul a plecat, exista o mare nevoie de viaţă duhovnicească, de vreme ce încă din perioada Regenței stăpânea un duh cu totul antimonahal. Prin viaţa atentă și lucrarea virtuţilor, Sfântul Nectarie s-a sfinţit pe el însuși, dar, în același timp, a binecuvântat și întreaga ţară. Și nu doar Grecia, de vreme ce multele sale minuni s-au răspândit în toată lumea și sfințenia vieții sale este astăzi cunoscută în toată lumea.

MĂRTURIA MEA

Introducere

În capitolul anterior, legat de cronologia principalelor etape ale vieții Sfântului Nectarie, am văzut că, după ce Sfântul a trecut mai întâi prin diferite locuri, cum ar fi Constantinopol, Hios, Alexandria, Cairo din Egipt, insula Evia, Fthiótida, Peloponez, Atena, a ajuns, în cele din urmă, la Eghina, unde a întemeiat mănăstirea în care a trăit, vreme de 13 ani, până la cuvioasa sa adormire. În legătură cu activitatea și diferitele faze ale vieții sale zbuciumate, în diferitele locuri pe unde a trecut, putem găsi multe informații în numeroasele cărți care circulă deja.

În cazul de față, o problemă interesantă mi se pare că o constituie înfățișarea acestei perioade a vieții ierarhului, adică a acestor 13 ani pe care i-a petrecut în Eghina, în mănăstirea sa, în locul în care sufletul său neprihănit a avut suișurile tainice care, în cele din urmă, l-au condus la marea sa sfințenie.

El a fost, desigur, sfânt de-a lungul întregii sale vieți, dar, din clipa în care s-a descătușat de obligațiile de director al Seminarului Rizáreios și de multa împrăștiere a lumii și s-a retras în mănăstirea sa, de atunci viața sa liturgică s-a găsit „față către față“ cu Dumnezeul cel Întreit, întru cinstea Căruia a și afierosit sfânta sa mănăstire.

Prin urmare, este folositor să cunoaștem, de exemplu, în ce fel s-a petrecut alegerea locului pentru construirea mănăstirii, cine a contribuit la această hotărâre a lui, cine au fost primele monahii și felul lor de viață, precum și al Sfântului, care erau legăturile sale cu societatea din Eghina, cum s-a desfășurat înmormântarea lui, câtă vreme a ținut nestricăciunea trupului său, precum și alte subiecte diverse, pe care le

voi prezenta pornind de la informațiile date de persoane vrednice de toată încrederea, care au fost implicate în aceste evenimente.

În acest prim capitol este înfățișată, prin urmare, mărturia mea personală, legată mai cu seamă de perioada pe care Sfântul a petrecut-o în Eghina (1908-1920). În cel de-al doilea capitol al primei părți, urmează mărturiile altor persoane din Eghina și din afara ei, care se referă la întâmplări petrecute în diferite locuri și timpuri, care au legătură nemijlocită cu Sfântul Nectarie.

Cele care vor fi relatate în continuare sunt însoțite de explicațiile mele personale și urmăresc să fie utilizate ca un ghid, așa încât, la următoarea vizită pe care Sfântul ne va învrednici să o facem la mănăstirea lui ca să i ne închinăm, să cunoaștem câteva elemente din viața mănăstirii sale, precum și despre locul în care ea este construită. În acest fel, vom avea un ajutor și în rugăciunile noastre. Dar și Sfântul Nectarie, cel plin de compătimire și de iubire față de semenii săi, prin multele sale minuni, a arătat deja că dorește să ne ajute în tot ceea ce îi cerem cu credință.

În acea vreme, cam prin a doua jumătate a anului 1960, eram copil și obișnuiam să mă duc la mănăstire, în locul numit „Xántos“ din cartierul „Kontós“, ca să mă închin, împreună cu alți eghiniți, la mormântul și la sfintele moaște ale noului Sfânt al Bisericii, Nectarie, despre ale cărui minuni și semne se vorbea mult, pe atunci, în insula noastră.

Ca să putem avea acum o imagine asupra atmosferei din epoca aceea, vom merge cu gândul – ca un fel de ieșire din timp – în insula Eghina, undeva după jumătatea secolului XX, sau, ca să folosim o „licență poetică“, vom face o călătorie în timp.

Să ne imaginăm, așadar, că de câteva clipe am ajuns cu vaporul în portul Eghinei, am coborât și am mers puțin pe jos până la chioșcul de bilete pentru autobuz. Ne-am așezat, apoi, în stația vechiului autobuz...

Suind către mănăstire. Cu puţin după mijlocul secolului XX...

Autobuzul ne lasă în staţia „Sfântul Nectarie“, după cum auzim că strigă taxatoarea Elena – cea cunoscută în toată Eghina –, înainte ca autobuzul să-și continue cursa spre „Sfânta Marina“. Este vară, este cald și, de aceea, de îndată ce coborâm, ne așezăm să ne odihnim puţin la umbră, la magazinul lui Rodis. Comandăm acolo o limonadă produsă în insulă, care este îmbuteliată la magazinul lui Goutzas, lângă mare. După aceea, începem să urcăm pe cărarea strâmtă care trece pe lângă aria de treierat a mănăstirii.

Făcându-ne semnul crucii, trecem pe lângă mănăstirea de maici a Sfintei Ecaterina. Aici este păstrat un fragment din sfintele moaște ale Marii Muceniţe și Mirese a lui Hristos Ecaterina. De fapt, nu este o întâmplare că Eghina este considerată drept „Sfântul Munte al monahismului feminin“, întrucât pe insulă există, în total, șapte mănăstiri, toate de maici! La acest lucru a contribuit mult Sfântul Nectarie, înnoitorul monahismului feminin, după criza profundă și distrugerea pe care au suferit-o mănăstirile ortodoxe în perioada stăpânirii bavareze în Grecia...

Locul este, cu adevărat, impresionant! În dreapta, se înalţă așezarea medievală a Paleohórei (foto 12). Această „Mystrás“[1] a insulei poartă pe dealurile ei, de secole,

[1] Dealurile Paleohorei amintesc de un vechi oraș medieval grecesc din sec. al XIII-lea, amplasat pe colinele din apropierea orașului Sparta, în Peloponez, cunoscut în toată lumea prin numeroasele sale palate și biserici, adevărate bijuterii de arhitectură și frescă bizantină. (n.tr.)

treizeci și cinci de biserici, pe jumătate ruinate. Dealul are o înălţime de 335 de metri, iar în mijlocul său se deosebește, într-un loc pustiu, verdeaţa unui brad înalt. Este „Episcopia“ (foto 14), Biserica Sfântului Dionisie, Arhiepiscopul Eghinei, ale cărui moaște se află acum în Zákynthos. Dacă ne vom osteni să mergem până acolo, atunci vom vedea că, în curtea bisericii, în partea dreaptă a ușii bisericii, se află tronul arhieresc de piatră, simplu și mic, de pe care predica „Sfântul iertării“, Dionisie, și împărţea anafura după Sfânta Liturghie. Dacă mai urcăm cele câteva scări spre sud, vom putea vizita și smerita lui chilie. Dar altul este acum ţelul călătoriei noastre…

Mergem deja de aproximativ zece minute, desfătându-ne de frumuseţea locului! Îndată ce drumul cotește, observăm, în dreapta, intrarea în sfânta mănăstire pe care a ridicat-o Sfântul Nectarie în cinstea Sfintei Treimi (foto 20). Înainte să trecem de poarta mănăstirii, la aproximativ 20 de metri de ea, se află o casă veche, cu două camere și un hol, separat de curte printr-un perete de sticlă.

În vremea studenţiei, îl vizitam acasă, în Atena, pe Sotos Hondropoulos. De la el am aflat că prima chilie din stânga a fost construită din piatră de însuși Sfântul Nectarie. Neuitatul autor al cărţii *Sfântul secolului nostru*[2] înnopta în această cameră atunci când venea la Eghina pentru a se ocupa de contabilitatea mănăstirii. Mi-a mai spus și alte întâmplări legate de Sfântul Nectarie și de mănăstirea lui, care formează fondul lucrării sale biografice despre Sfântul Nectarie.

[2] Vezi traducerea în lb. română, ed. cit. (n.tr.)

EPILOG

Hristos, când S-a înălţat la ceruri, nu a dispărut din lume, nu ne-a lăsat – potrivit făgăduinţei Sale – orfani, ci Trupul Său tainic s-a extins, de-a lungul veacurilor, prin venirea Sfântului Duh și zidirea Bisericii Sale…

Biserica Ortodoxă păstrează neschimbat cuvântul Domnului până în zilele noastre și continuă neîncetat să dea roadele Duhului Sfânt! Și unul dintre roadele acestea pline de nectar sunt, cu siguranţă, sfinţii…

Deși epoca noastră este caracterizată ca una a apostaziei generale și care se opune vieţii duhovnicești, totuși, „unde s-a înmulţit păcatul, acolo a prisosit și harul", și mulţime de noi sfinţi, știuţi și neștiuţi, îmbogăţesc cerul duhovnicesc al Bisericii lui Hristos. Mărturia vie a biruinţei Domnului asupra stricăciunii și morţii prin Învierea Sa este cea mai mare mângâiere, nădejde și așteptare a noastră. Prezenţa atâtor sfinţi în viaţa noastră este inclusă în planul dumnezeieștii Pronii, pentru mântuirea tuturor „oamenilor de bună-voire" (*cf.* Lc. 2, 14.). Am citit undeva că înţeleptul Einstein a spus odată: „Coincidenţa este felul de a acţiona a lui Dumnezeu pentru a rămâne anonim…"

Bunul Dumnezeu îi trimite pe sfinţii Săi pentru a ne lumina prin viaţa, cuvintele și exemplul lor. Înţelesul universalităţii Bisericii noastre ne face să acceptăm faptul că sfinţi nu există doar într-un anumit loc, ci în întreaga lume, adică oriunde există mădulare credincioase ale celei „Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică", care este Biserica Ortodoxă, până la marginile lumii. Asta înţelegem când spunem că misiunea Bisericii este mântuirea omului, desigur fără să trecem cu vederea trebuinţele lui pământești. Aceasta este perspectiva eshatologică a Bisericii, după cuvântul nemincinos al Domnului: „Și va fi o turmă și un Păstor." Prin urmare, nici distanţele, nici limba, nici alte elemente pământești nu pot deveni o piedică în ceea ce privește comuniunea duhovnicească a persoanelor, pe pământ și în cer. Cu toate că, de exemplu, Sfântul Nectarie a trăit în veacul al XX-lea în Grecia, iar Cuviosul Serafim de Sarov în cel de-al XIX-lea în Rusia, avem astăzi cazuri în care sfinţii se arată împreună, ca să facă bine oamenilor, și unul îi oferă altuia întâietate. Sfinţii Iustin Popovici și Nicolae Velimirovici în Serbia, Ioan Maximovici în America (ca să dăm doar exemplul câtorva), prin cuvântul lor teologic profund și cu viaţa lor sfântă, sunt un sprijin pentru omul contemporan. Sfintele moaște ale unor sfinţi sunt „izvor de vindecări și alungătoare a demonilor". Ele sunt liturgicul cuvânt „ale Tale dintru ale Tale", rostit de oamenii fiecărei epoci, darul nostru către Dumnezeu, ei sunt mijlocitorii, nădejdea, dar și binecuvântarea noastră. În Grecia, să ne amintim, de exemplu, de moaștele nestricate ale Sfinţilor Spiridon, Gherasim și Dionisie din insulele Mării Ionice (păzitorii dinspre Apus) și, bineînţeles, de Sfântul Nectarie, aflat în faţa marelui oraș Atena, dar și de atâţia alţii…

Întâlnirea noastră cu sfinţii (care poate avea loc, de exemplu, prin citirea unei cărţi sau chiar prin prezenţa lor vie) nu este un fapt întâmplător! Este ceva care ne marchează viaţa. În același timp, este și un prilej pe care ni-l dă Dumnezeu cel Sfânt pentru a-l fructifica duhovnicește și o reamintire a faptului că mântuirea noastră este posibilă. Se poate ca timpul vieţii noastre să zboare (Părintele Serafim Rose scrie că „deja este mai târziu decât credeţi"), și totuși, „mântuirea este mai aproape de noi acum", doar să o dorim, de vreme ce avem alături de noi atâţia protectori și ajutători.

Această carte s-a scris cu voia (sau cu îngăduinţa) lui Dumnezeu și, ca preot, mă rog să aducă folos duhovnicesc prin citirea ei.

Să mă ierte Sfântul Nectarie că am îndrăznit să rostesc și să scriu câteva cuvinte despre chipul său ceresc, mai ales acum, când ne apropiem de împlinirea a 100 de ani de la cuvioasa sa adormire (1920-2020)!

Să fie spre ajutorul tuturor fraţilor noștri, care astăzi se află în nevoi și greutăţi!

ANEXA

Anexa 1

„Blestemul Sfântului Nectarie"

(articol publicat pe internet)

Cei din Andaluzia, gândindu-se la amicalul cu echipa de fotbal AEK Atena, își amintesc de o întâmplare nemaipomenită, avându-i ca protagoniști pe jucătorii de la Sevilla, pe legendarul tehnician Dan Gheorghiadis și pe… Sfântul Nectarie.

Este vorba despre faimosul „blestem al Sfântului Nectarie", care, conform spaniolilor, i-a urmărit pe cei de la Sevilla aproximativ 25 de ani, pornind din… Eghina!

Totul a început în perioada 1970-1971, când pe banca spaniolilor ședea tehnicianul grec Dan Gheorghiadis, vechi jucător la Panathinaikos și, printre altele, antrenor la echipele: Panahaikos, Olimpiakos, Larisa, Panionio, Trikala, dar și la echipa naţională a Greciei.

Antrenor umblat prin lume – care nu mai este în viaţă din 1998 – Dan Gheorghiadis a avut insuflarea de a aduce echipa Sevillei în Atena pentru o serie de meciuri amicale. Pe atunci, andaluzienii erau una dintre cele mai puternice echipe din Spania, dar și din Europa. Gheorghiadis a

hotărât să unească utilul cu plăcutul, ducând echipa și pe Acropolele din Atena.

De-a lungul călătoriei în Grecia, Gheorghiadis le-a vorbit încontinuu jucătorilor despre Sfântul Nectarie și, astfel, a hotărât să organizeze și o excursie în Eghina, ca să viziteze Mănăstirea Sfântului Nectarie.

Antrenorul grec le-a produs jucătorilor impresia că vor întâlni o biserică impresionantă, mai maiestuoasă chiar și decât Catedrala Regală din cartierul Macarena din Sevilla. Cu toate acestea, după cum spune legenda, când au ajuns în Eghina, jucătorii n-au fost chiar așa de impresionaţi, făcând chiar bancuri la adresa lui Gheorghiadis.

După întoarcerea în Spania, Sevilla a început să coboare în clasament, ajungând chiar să retrogradeze la finalul sezonului, iar mulţi au pus acest declin pe seama „blestemului Sfântului Nectarie".

În Andaluzia au crezut atât de mult asta, încât, în 1995, Antonio Leal Gonzales, doctorul echipei și fiu al conducătorului echipei medicale a andaluzilor din perioada 1970, Antonio Grasiani, cu ocazia meciurilor cu Olimpiakos pentru Cupa UEFA, a vizita Eghina, după douăzeci și cinci de ani, și i-a adus prinoase Sfântului Nectarie, ca să dezlege blestemul!

Pentru echipă a urmat câștigarea Cupei Spaniei, a unei Super Cupe, patru Cupe UEFA/Europe League și Super Cupa Europei…

Ares Gheorghios
(novasports.gr; 07.08.2015; 12:24)

Anexa 2

Cum s-a cunoscut Sfântul Nectarie cu viitoarea primă egumenă a Mănăstirii, Xenia? Și cum era, în general, contextul epocii? Cercetarea a adus la lumină următoarele elemente:

Sfântul Nectarie a slujit împreună cu alţi arhierei la înmormântarea prietenului său, Mitropolitul Ierotei Mitropoulos, al Patrelor și Iliei (1892-1903), care s-a săvârșit la Catedrala Mitropolitană din Atena, la 8 mai 1903. A însoţit, cu trenul, el însuși coșciugul fericitului ierarh, care urma să fie îngropat în Patras. La câteva zile după aceasta, a săvârșit în Atena parastasul pentru ierarhul adormit, prietenul său. Concret, Sfânta Liturghie s-a slujit în bisericuţa „Sfintei Paraschevi", puţin mai jos de Biserica „Sfântului Luca" de pe strada Patisia, care pe atunci se găsea pe proprietatea lui Haralambie Matthopoulos (1856-1918). Acel mare comerciant din Gortina (frate al arhimandritului Eusebie, fondatorul Frăţiei Creștine „Zoi") găzduia acolo, în acea perioadă, distinși clerici și teologi, cum erau, de exemplu, arhimandriţii Ghervasie Paraschevopoulos și Panaret Douligheris, dar și alte importante feţe bisericești. Însuși Sfântul Nectarie obișnuia să liturghisească și acolo!

La parastasul Mitropolitului Ierotei s-a aflat și o fată nevăzătoare virtuoasă, Hrisantia Stronghilou, pe atunci în vârstă de 22 de ani, pe care onorabila doamnă Ecaterina Matthopoulou (soţia lui Haralambie) i-a prezentat-o sfântului director de la Rizareios. Cunoștinţa Sfântului Nectarie cu viitoarea cuvioasă monahie Xenia „cea oarbă" trebuie datată, prin urmare, în anul 1903.

Cu această ocazie, menţionăm aici că alte biserici unde a slujit Sfântul Nectarie în Atena sunt următoarele: Catedrala Mitropolitană, „Sfântul Luca", „Sfântul Dimitrie", Kapnikareas, „Sfântul Nicolae" de la adăpostul săracilor, „Sfântul Nicolae" Pevkakion, „Maica Domnului" Monastiraki, „Hrisospileotissa", „Sfântul Pavel", „Sfântul Gheorghe" Karitsi, „Sfântul Constantin", „Sfântul Nicolae", „Sfântul Spiridon", „Sfântul Vasile" din Pireu, Lavrio și altele.

Acestea sunt rezultatele cercetării lui Sofocle Dimitrakopoulos, în urma consultării periodicelor dintre anii 1904 și 1908.

Sfântul Nectarie participa și la privegherile care se ţineau în Biserica „Sfântului Elisei" – din nefericire, astăzi dărâmată – împreună cu Sfântul Nicolae Planas, cu Alexandru Papadiamandis, Moraitidis și alţi creștini evlavioși.

Anexa 3

Textul Testamentului Sfântului Nectarie:

Testamentul meu

Subsemnatul, Arhiereu Nectarie Dimou Kefalas, Mitropolit de Pentapole, emigrat în Grecia şi retras în Eghina, la proprietatea mea din locul numit „Xanthos", având facultăţile mele mintale întregi şi mintea sănătoasă, am scris astăzi, 2 ianuarie, 1920, în Eghina, în locuinţa mea particulară de pe proprietatea mea amintită mai sus din Xanthos, de lângă sfânta mănăstire de maici, închinată de mine Sfintei Treimi, cu ocazia sfinţirii Bisericii, prezentul testament, prin care las averea mea astfel:

Numesc şi stabilesc ca moştenitoare ale proprietăţii mele amintite din Xanthos, ajunsă în posesia şi stăpânirea mea prin contractul notarial cu nr. 17126, încheiat de Notarul Public din Eghina Gheorghios Likouris, în temeiul autorizaţiei Consiliului Municipal al Eghinei, potrivit Actului cu nr. 4 din 17 Februarie 1912, semnat de domnul Prefect al Atticii şi Beoţiei, şi în temeiul Protocolului cu nr. 5279, din 6 Aprilie 1912; totodată, ale bisericii închinate Sfintei Treimi ridicate de mine din temelii dimpreună cu chiliile din jurul ei, pe care le-am reconstruit şi renovat, ale casei mele particulare şi ale mobilierului, aşa cum este şi se află, după cum şi ale întregului teren al acestui sfânt aşezământ şi al locuinţei mele din Pireu, de pe Bulevardul Freatidos, pe care o posed şi o stăpânesc pe baza Contractului de vânzare cu nr.18573, încheiat de Notarul Public din Eghina, Gheorghios Likouris, pe monahiile care vieţuiesc pe proprietatea mea mai sus amintită din Eghina, pe cele hirotonite şi afierosite Domnului de către mine sau de către un alt arhiereu, precum şi pe cele ce sunt deja ucenice.

De asemenea, hotărăsc ca întreaga mea avere mobilă şi imobilă, oriunde s-ar afla după moartea mea, dobândită fie prin cumpărare, fie din donaţii, fie la schimb, întreaga mea bibliotecă, scrierile editate şi manuscrisele needitate, toate sfintele odoare precum: veşmintele preoţeşti, sfintele cruci, engolpioanele, mitra, pateriţele, toate sfintele vase, doresc să rămână, toate, în veci, averea de neînstrăinat a sfântului aşezământ de maici şi să rămână în proprietatea monahiilor fecioare şi surorilor amintite mai sus. Maicilor care vieţuiesc în această mănăstire le acord dreptul de a le înscrie în Monahologhionul obştii pe acele fecioare evlavioase pe care ele le socotesc vrednice

să rămână în mănăstire şi de a le da îngăduinţa să fie afierosite, după ucenicia cuvenită, la cererea lor, de către un arhiereu, aşa cum rânduieşte Canonul al VI-lea de la Sinodul de la Cartagina. Îi rog călduros pe mitropoliţii care vor fi atunci să le dăruiască harul afierosirii şi doresc ca dreptul de moştenire să fie transmis totdeauna monahiilor afierosite şi celor tunse întru monahism.

Mai doresc ca cele două plăci de marmură, cea de deasupra intrării în biserică şi cea de la intrarea în sfânta mănăstire – pe care scrie că locaşul este închinat în întregime Sfintei Treimi şi este recunoscut drept cămin al cuvioasele maici care vieţuiesc în el – să rămână pururea întregi şi la locul lor, ca mărturie a voii mele statornice, a afierosirii lor lui Dumnezeu de către mine, precum şi a dreptului preacuvioaselor monahii de a locui în veac în această mănăstire, spre lauda şi slujirea lui Dumnezeu celui în Treime.

Amintitele plăci, aşezate de mine, poartă următoarele inscripţii de afierosire. Prima inscripţie, de pe frontonul sfintei biserici, are următorul conţinut: „Dumnezeirii celei în trei Sori, fostul Arhiereu de Pentapole, Nectarie, a ridicat din temelii acest sfânt locaş, spre laudă veşnică. Temelia a fost pusă la 1 iulie 1906 şi a fost sfinţit la 8 iunie 1908.“ Pe placa de deasupra intrării în sfântul aşezământ scrie: „Mănăstirea a fost ridicată, cu ajutorul lui Dumnezeu, pentru preacuvioasele maici, spre slujirea adevărată a lui Dumnezeu cel în Treime, Făcătorul tuturor, de către smeritul jertfitor al lui Dumnezeu Nectarie, fostul Mitropolit de Cirenaica Pentapolisului.“

Le încredinţez monahiilor datoria de a edita manuscrisele mele, dar această îndatorire poate fi

încredinţată oricui altcuiva pentru a o împlini. De asemenea, monahiile sunt datoare să fie totdeauna modele de virtute şi desăvârşire şi să facă din sfânta lor mănăstire un far duhovnicesc şi o călăuză de înţelepciune şi feciorie. Fratelui meu, Haralambie Kefalas, îi las moştenire cele două case din Silivria. Prezentul testament, scris şi autentificat de către mine prin semnătura mea, se va afla printre documentele mele, după moartea mea.

Eghina, 2 ianuarie 1920.

Testatar: Mitropolitul de Pentapole, Nectarie Kefalas.

Anexa 4

Potrivit cu cele pe care mi le-a spus doamna Anthoula P., dar și cu cele pe care le-am aflat eu însumi, în urma cercetărilor personale, lucrurile s-au desfășurat după cum urmează:

Mama monahiei Xenia (Kouda) se numea Irina Plimenou, acesta fiind numele ei după tată. Se trăgea din insula Sifnos, unde avea o mare avere imobilă. S-a măritat prima oară cu Atanasie Koudas, care avea gradul de general. Al doilea soţ a fost Stavros Frankoudis, care se trăgea din insula Thasos. De accea Irina Plimenou este cunoscută și cu numele de Kouda, și cu cel de Frankoudis. S-a născut primul ei copil, cu numele de Stelios, din prima căsătorie. Din ambele căsătorii a avut, în total, opt copii. Nicolae și Dimitrie au murit de variolă și i-a îngropat ea însăși în Attica, în condiţii dramatice. Era un lucru îngrozitor să vezi cum rudele dădeau foc la mormanele de leșuri, ca să oprească răspândirea epidemiei. Așa a făcut și ea, și de aceea

i s-a împietrit inima. Când era însărcinată cu Maria, a murit de inimă primul soţ, Atanasie Koudas. Această moarte a marcat-o profund pe Irina. L-a considerat întotdeauna pe copilul pe care îl purta în pântece drept aducător de ghinion, și de aceea s-a dus la Sifnos, căutând o modalitate să avorteze. Fetiţa s-a născut însă în mod normal, în 1902, dar mama nu a iubit-o niciodată și a început să o chinuie.

La începutul secolului XX, unii consăteni din Sifnos s-au stabilit la Eghina, iar printre ei era și familia Mariei Katadoti. Aici trebuie să notez, în paranteză, că pe aceasta am cunoscut-o personal. Când am cunoscut-o, Maria Katadoti era o femeie foarte evlavioasă, înaintată în vârstă. Mă chema aproape în fiecare an pentru a-i face Sfântul Maslu acasă, în zona Meristos, unde scotea o masă, pe care punea o icoană mare și expresivă a Sfântului Evanghelist Luca. Aducea această icoană în fiecare an la Paraclisul „Sfintei Parascheva", în ziua lui de prăznuire (18 octombrie), participând la Litie și la Liturghie. Îmi amintesc că îmi spunea că a vorbit cu Sfântul Luca și că avea o mare familiaritate cu el, numindu-l chiar „copilul meu". Când ne întâlneam, o întrebam iscoditor: „Doamna Maria, ce-ţi mai face copilul?" Iar ea îmi răspundea cu simplitatea ei, în dialectul insular: „E bine copilul!" Ulterior, a dăruit Paraclisului „Sfintei Parascheva" întregul proschinitar pe care se află, până azi, icoana Evanghelistului Luca.

Acesta era și motivul pentru care, în anul 1909, Irina Kouda a luat hotărârea să se stabilească și ea în această insulă a golfului Saronic. La casa ei din Eghina, se purta rău cu Maria și o exploata și adeseori o bătea, probabil din invidie, pentru că fetiţa era frumoasă. Scăparea ei era fratele mai mare, Stelios, de meserie marinar. El îi trimitea

bani din străinătate pentru întreţinere, pentru că mama nu-i dădea nimic.

Pentru că mama sa o chinuia și o silea să se căsătorească, la vârsta de 17 ani, cu un oarecare Iorgos, din Eghina, Maria s-a refugiat la mănăstirea Sfântului Nectarie din Eghina. Era în anul 1918, iar Sfântul Nectarie avea, pe atunci, vârsta de 72 de ani.

Sfântul a primit-o pe Maria cu multă compătimire. Potrivit cu mărturiile părinţilor Pantelimon Fostinis și Titos Matthaiakis, Sfântul a primit-o pe Maria în mănăstire după ce a primit permisiunea autorităţii bisericești.

Maria Kouda o ajuta pe Gherontisa Eufrosina la croitoria mănăstirii. Au învăţat-o, de asemenea, să confecţioneze pantofi pentru maici, meșteșug pe care le învăţase însuși Sfântul.

În anul 1919, s-a petrecut marea ispită a Sfântului, după ce mama Mariei a făcut o plângere împotriva lui la procurorul din Pireu. Dar, pentru că procurorul trimis să investigheze cazul a ameninţat cu închiderea mănăstirii, Sfântul a luat-o deoparte pe fată și i-a pus câteva întrebări mai speciale… După ce ea l-a încredinţat că este virgină, Sfântul i-a dat dulceaţă și apoi a predat-o procurorului, căruia i-a spus: „Îţi încredinţez fata ca să ai grijă de ea, fiindcă este curată. Lucrurile nu stau așa cum a spus mama ei. Să mi-o aduci înapoi la mănăstire."

Procurorul a dus-o pe Maria la Atena, păzită de doi gardieni. După ce au fost redactate actele medicale care atestau integritatea ei fizică, a trimis-o înapoi la mănăstire, luând-o la întrebări apoi pe mama ei. După puţină vreme, aceasta a fost condamnată la exil în insula Paros. Acolo, Irina Plimenou-Kouda a murit într-o peșteră.

Dar nici procurorul nu a avut o soartă mai bună. După ce a ieșit, plin de mânie, din mănăstirea Sfântului, s-a dus la Hrisoleontissa, iar pe drum a căzut o grindină, mare cât portocala, peste el. Dar acesta era numai începutul pedepsei pentru faptul că l-a batjocorit pe Sfânt, trăgându-l de rasă și zicându-i cuvinte grele despre „haremul“ și „bastarzii“ din mănăstire… (Să ne ierte Sfântul!).

Ce a făcut, atunci, omul lui Dumnezeu? „Dumnezeu știe, copilul meu, dacă toate cele pe care le spui sunt adevărate! Pe mine nu mă voi apăra“ – a fost răspunsul lui liniștit. După puţin timp însă, mâna procurorului s-a uscat și, la câteva luni, întregul lui trup s-a umplut de viermi și a murit în chinuri îngrozitoare la Spitalul „Evanghelismos“.

Dar pentru că, după toate aceste evenimente, atmosfera în mănăstire devenise, pentru Maria Kouda, foarte apăsătoare, iar monahiile erau întristate, ea a fost silită să meargă în orașul Eghina, unde a fost găzduită, mai întâi, în casa doamnei Vasiliki Zaneti, iar apoi, în cea a doamnei Zerva. Prin mijlocirea Gherontisei Atanasia, s-a întors după câteva luni la mănăstire, cu puţin înainte de adormirea Sfântului. Era anul 1920.

Anexa 5

Doamna Anthoula P. se trăgea din Epir. Părinţii ei aveau nouă copii și erau oameni săraci, trăind cu greu. Ea era cel de-al șaptelea copil. Două dintre surorile ei s-au dus la Mănăstirea „Kato-Panaghia“ din Arta, una dintre ele trăind și astăzi acolo ca monahie, cealaltă rămânând mireancă și ajutând mănăstirea la atelierul de covoare. Mai târziu, ea a

venit în Eghina, în casa unui ofiţer care o ajuta cu bani. În această casă l-a cunoscut pe viitorul ei soţ. Potrivit istorisirilor doamnei Anthoula, evenimentele s-au desfășurat astfel:

Când monahia Xenia Kouda a plecat din Mănăstirea Sfântului Nectarie și s-a stabilit în orașul Eghina, ea a cumpărat o casă din banii pe care îi primise ca soră nemăritată a unei victime pe front (Stelios). Această casă se găsea aproape de cea a ofiţerului. În același timp, ea căuta o fată pe care să o crească, să o înveţe carte și să îi facă un rost în viaţă. Casa monahiei se găsea aproape de cea a ofiţerului și aveau legături ca orice buni vecini. Prin intervenţia soţiei ofiţerului pe lângă egumena Mănăstirii „Kato-Panaghia“ din Arta, Gherontisa Agnia (egumena avea un orfelinat de fete cu peste o sută de suflete), Anthoula s-a mutat din Epir în Eghina la vârsta de șapte ani, pentru a fi crescută de monahia Xenia în casa ei. Astfel, ea a ajuns copilul ei de suflet și a trăit acolo până la vârsta de 20 de ani, când s-a măritat. Monahia Xenia a vândut casa de pe strada Mitropoliei, iar cu banii a cumpărat două mici apartamente în Atena. Apoi a închiriat o altă casă lângă Mitropolie, unde am cunoscut-o și eu ca paroh.

Anexa 6

Sfântul Nectarie s-a dovedit, prin întreaga sa activitate muzicală, un cunoscător autentic al muzicii tradiţionale din zona sa de obârșie, Silivria, precum și din epoca sa. Hrisant de Madit (1778), reformatorul notaţiei muzicale psaltice, scria că „printre învăţaţii neamului nostru domnește în această perioadă o pasiune pentru versificaţie“.

În paralel cu muzica bisericească, circulau și cântecele populare grecești, pe care profesorul Constantin Psahos, prietenul Sfântului Nectarie, le-a împărţit în patru categorii, într-un studiu publicat în 1909: „cele cântate cu ifos bisericesc, cele populare, cele de oraș și cele europene“. Mai cu seamă ultima categorie, explică profesorul, era bine reprezentată în anii negrei robii, când grecul prefera bucăţile clasice de muzică europeană, pe care pusese și anumite versuri. În acest fel a luat naștere și muzica numită „civilizată“. În secolul al XIX-lea, Teodor Fokaefs a editat cartea *Euterpe*, în care erau cuprinse mai multe bucăţi muzicale nebisericești, având adăugate la sfârșit și anumite cântece romeice, pe muzică turcească și europeană. Spre sfârșitul vieţii sale, Iacov Protopsaltul (1894) a tipărit o interesantă colecţie de cântece, destinată școlilor primare „și oricărui iubitor de muzică“.

Sfântul Nectarie era un foarte bun cunoscător al acestei tradiţii muzicale, pe care a folosit-o în creaţiile sale melodice, cu scopul de a fi cântate în școli și, mai cu seamă, în instituţiile de învăţământ bisericesc. În acest fel, ierarhul încearcă în mod plin de discernământ să combine cele două tendinţe muzicale extreme din vremea sa, adică polarizarea între muzica bizantină și cea tetrafonică, cu scopul ca amândouă tipurile de muzică să slujească scopurilor sale pastorale. De aceea vedem, de exemplu, că oda a 5-a este compusă pe muzică bizantină, pe glasul al 2-lea, în timp ce celelalte ode sunt pe muzică „europeană“. Această încercare a Sfântului are ca scop iniţierea treptată a ucenicilor săi în muzica bizantină, exclusiv bisericească, așa cum omul trece de la lapte, odată cu creșterea, la mâncarea tare.

SURSE BIBLIOGRAFICE

A. SURSE NETIPĂRITE (orale și scrise)

Interviuri înregistrate
Relatări orale ale unor persoane
Scrisori
Însemnări ale unor persoane, înmânate autorului
Caiete de însemnări ale Pr. Emanuil Iannoulis („Jurnale de călătorie" la Sfântul Munte, la Sfintele Locuri ș.a.)

B. SURSE TIPĂRITE (publicaţii, cărţi)

1. Periodice, reviste, simpozioane

«Γενική Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος», ἐν Αἰγίνῃ Σαββάτῳ 14 ἰανουαρίου 1828: Ἡ εἰς τήν Ἑλλάδα ἄφιξις τοῦ Ἐξοχωτάτου Κόμητος Ἰω. Καποδίστρια, Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος

Διορθόδοξο Μοναστικό Συνέδριο Ἱ. Μητροπόλεως Ὕδρας εἰς Ἱ. Μονήν Ἁγ. Νεκταρίου 1996 (Πρακτικά 1998, ἄρθρ. Ὀνουφρίας μοναχῆς *«Ἡ ἀγάπη τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου πρός τήν φύσιν»*)

Ἐγκόλπιον Ἡμερολόγιον Ἱ. Μητροπόλεως Ὕδρας, Σπετσῶν, Αἰγίνης, Ἑρμιονίδος καί Τροιζηνίας, ἀπό 1993 ἑπ.

Ἐγκόλπιον Ἡμερολόγιον Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Νεκταρίου, 2014 ἑπ.

«Ἐκκλησιαστικός Κῆρυξ», ἐφημ. 1919

«Ἐκ Πέτρας», περ. 1996, ἄρθρ. Στιβακτάκη Ἀντ. «Γέρων Ἀβιμέλεχ Ἁγιορείτης»

«Ἱερός Σύνδεσμος», περ. 1912

«Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι», περ. 1964-66

Συναξαριστής, Κων. Δουκάκη

«Φόρμιγξ», μουσικό περ. 1907

2. Cărţi

Ἀνδρέου Τύχων Ἀρχιμ., *Φιλόθεος γραφίδα*, Λεμεσσός 2015

Γαλάνη-Κρητικοῦ Μαίρη, *Αἴγινα, τά πρόσωπα - οἱ τόποι - οἱ μνῆμες*

Γέρων Ἀμβρόσιος Λάζαρης, ἐκδ. ὀργανισμός Π. Κυριακίδης, 2009

Γιαννούλη Ἐμμανουήλ, Πρωτοπρ., *Ἡ μεγάλη Ἐκκλησία - Ὁ Μητροπολιτικός Ναός στήν Αἴγινα, Μιά προσέγγιση σέ ἄγνωστες πλευρές τῆς ζωῆς τῶν Νεωτέρων χρόνων, ἰδιαίτερα τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδίστρια*, Ἀθήνα 1996

» , *Ταξίδι στήν Ἱστορία, Αἴγινα - «μεγάλη Ἐκκλησία» - Καποδίστριας - Ἀρχή Νεοελληνικοῦ Κράτους*, ἐκδ. «Σταμούλη», Ἀθήνα 2013

Γράμματα ἀπό ἕναν Ἅγιο, ἐκδ. «*Ἄθως*», Ἀθήνα 2014

Δημητρακόπουλος Σοφοκλῆς, *Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως, ἡ πρώτη ἅγια Μορφή τῶν καιρῶν μας*, (Ἱστορική βιογραφία), Ἀθήνα 1998

» , *Χριστιανική Αἴγινα*, ἐκδ. «*Παρρησία*», Ἀθήνα 2009

Διονυσιάτου Θεοκλήτου μοναχοῦ, *Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος Αἰγίνης ὁ θαυματουργός. Ὁ βίος καί τό ἔργο του, 1846-1920*, Θεσσαλονίκη 1979

Ζερβάκου Φιλοθέου Ἀρχιμ., *Ὁ «Ὁδοιπόρος»*, τύποις Σωτ. Σχοινᾶ, ἐν Βόλῳ, 1947

Καββαδία Δημητρίου ἱερομον., *Γέροντες καί Γυναικεῖος Μοναχισμός*, ἐκδ. Ἱ. Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου, Ἅγιον Ὄρος 2015

Ματθαιάκη Τίτου, Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας, *Ὁ ἅγιος Νεκτάριος Κεφαλᾶς. Μητροπολίτης Πενταπόλεως (1846-1920)»*, ἐκδ. δευτέρα, Ἀθῆναι 1985

» , *Ἁγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως Κατηχητικαί ἐπιστολαί πρός τάς μοναχάς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος Αἰγίνης*, Ἀθῆναι 1984

Μαξίμου ἱερομονάχου Καυσοκαλυβίτου, *Ἀσκητικές μορφές καί διηγήσεις ἀπό τόν Ἄθω*, Ἅγιον Ὄρος 200, ἐκδ. «*Μυγδονία*», Καλοχώρι Θεσ/κης

Μελινοῦ Μανώλη, *Μίλησα μέ τόν Ἅγιο Νεκτάριο*, Συνεντεύξεις μέ 30+1 ἀνθρώπους πού τόν γνώρισαν, τόμοι Α+Β, Ἀθήνα 1987 καί 1989

Μικραγιαννανίτου Γερασίμου μοναχοῦ, *Βίος τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Νεκταρίου Ἐπισκόπου Πενταπόλεως τοῦ θαυματουργοῦ*, ἔκδ. Ἱ. Μονῆς Ἁγίας Τριάδος Αἰγίνης, ἐν Ἀθήναις

Μπονάκη Ἀβιμέλεχ, *Βιογραφία τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Σεβασμιωτάτου Νεκταρίου*, Τύποις Σωτ. Σχοινᾶ. Ἐν Βόλῳ 1921

Ξένης μοναχῆς (τυφλῆς), *Ψυχῆς παρηγορία, ἤτοι Εὐχαί ποιητικαί*, ἐκδ. οἰκ. Σωτ. Ν. Σχοινᾶ, ἐν Βόλῳ 1947, Ἐπιμέλεια Κουλικούρδη Γεωργίας τοῦ ἰδίου ἔργου, Ἀθῆναι 1952

Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ὁ θαυματουργός, ἔκδ. «*Ὑπακοή*», Ἀθήνα 2001 (Γ΄ ἔκδ.)

Ὁ Γέρων Φιλόθεος Ζερβάκος, (Ὁ οὐρανοδρόμος Ὁδοιπόρος 1884-1980), τόμος πρῶτος, ἐκδ. «*Ὀρθοδόξου Κυψέλης*», 1980

Παναγιωτόπουλου Σ. Παναγ., Ἀντεισαγγελέα Ἐφετῶν Ἀθηνῶν, *Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος, ὁ Ἅγιος τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἀγάπης τῆς ἀνεξικακίας, τῆς ἄκρας ταπεινώσεως*, Ἀθήνα 2014

Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *Ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος*, Πάνταινος, τ. ΙΒ΄, φ. 48/27/11/1920

Παπακωνσταντίνου Θεοδοσίου Ἀρχιμανδρίτου, *Βιογραφική σκιαγραφία καί θαύματα τοῦ ἐν Ὁσίοις ἀειμνήστου Πατρός ἡμῶν καί Ποιμενάρχου Νεκταρίου, Μητροπολίτου πρ. Πενταπόλεως, κτήτορος τῆς ἐν Αἰγίνῃ Κοινοβιακῆς Μονῆς Γυναικῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος*, ἐν Ἀθήναις Τύποις: Ἀθανασίου Α. Παπασπύρου, 1935

Σεραφείμ Λοΐζου Ἑλενίτσας, *Κωνσταντῖνος Λευκωσιάτης*, ἔκδ. *«Μέλισσα»* Ἀσπροβάλτα Θεσσαλονίκη 1993

Σπετσιέρη Ἰωακείμ Ἱερομονάχου, *Βιογραφική σκιαγραφία τοῦ ἐν ὁσίοις ἀειμνήστου Πατρός καί Ποιμενάρχου Νεκταρίου Μητροπολίτου πρ. Πενταπόλεως*, ἐν Ἀθήναις 1929

Σπηλιάδης Νικόλαος, *Ἀπομνημονεύματα*, Ἀθήνησι 1857

Στρογγύλη Κλεόπα, Μητροπολίτη Σουηδίας καί πάσης Σκανδιναβίας, *Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος καί ἡ Ριζάρειος Ἐκκλησιαστική Σχολή (1894-1908)*

Φιλοθεΐτου Ἐφραίμ, *Ἡ τέχνη τῆς σωτηρίας* (ὁμιλίαι), ἐκδ. Ἱ. Μονή Φιλοθέου, Ἅγιον Ὄρος 2005

Χαλδαιάκη Γ. Ἀχιλλέως, *Ἡ μουσικότης τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου*, Ἀθήνα 1995

Χονδροπούλου Σώτου, *Ὁ Ἅγιος τοῦ αἰῶνα μας, (Ὁ ὅσιος Νεκτάριος Κεφαλᾶς)*, Ἀφηγηματική βιογραφία

Ψιλλίτα-Ἰωάννου Παναγιώτα, *Λειτουργία τῆς Ἐλευθερίας*, ἐκδ. Λευκωσία 1998

CUPRINS

MĂRTURIA MEA

ALTE MĂRTURII

OPERA TEOLOGICĂ, POETICĂ ȘI MUZICALĂ A SFÂNTULUI NECTARIE